

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשכא

ערב שבת-קודש
פרשת בהר
י"א באייר ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה משתתף לפעמים בתהלוכה ובכינוס ואומר שיחה מיוחדת לכבודם, ועודדם ביותר. בדרכו להציון הק' היה נוסע ל'שדה' שבו התכנסו הילדים, ושוהה שם מעט ואחר-כך ממשיך אל הציון³³.

"אצל אדמו"ר האמצעי היה ל"ג בעומר מימים-טובים המצויינים. היה יוצא לשדה בעריכת סעודה קלה, שתיית משקה ואכילת ביצים מבושלות ובניגונים ובריקודים. וראו אז הרבה מופתים", בעיקר בנוגע לפקידה בורעא חייא וקיימא. וכך נהגו למסור לרבי בקשות בנושא זה ביום ל"ג בעומר, ומשפחות רבות זכו להיפקד בזכות זה³⁴.

אגודת חב"ד' עמ' 298.

אגב, פעם השיב הרבי [ללא קשר ל"ג בעומר] למוסד שערך הגרלה על פרסים יקרי-ערך: "לכאורה, הוצאות הפרסים גדולה וביותר – ועל-פי סברא, גם בהרבה פחות מזה ישיגו [את] המקווה".

33) וכן הציע הרבי לחסידים עלות על הציון היום, כיוון שקברי צדיקים בכלל הוא במקום העליה לציון הרשב"י

- 'תורת-מנחם - התוועדות' תש"י עמ' 67.

34) ספר-המנהגים עמ' 43, מלקוטי-דיבורים כרך ג דף תקט"א, ו'היום-יום' ל"ג בעומר. ביאור בזה בהתוועדות' תש"י שם עמ' 60.

זה נוסף בחינוכם ביתר שאת וביתר עוז³¹.
בימינו עושים זאת בתהלוכות ובכינוסים לילדי-ישראל ברוב עם ובפרסום גדול, ככל אתר ואתר³².

31) 'תורת-מנחם - התוועדות' תשד"מ ח"ג עמ' 1727, 'התוועדות' תשמ"ז ח"ג עמ' 268.

32) 'כינוס' בבית-חיינו היה כבר בשנת תש"ג. את צורת ה'פאראד' - צעדה המלווה בשלטים וקרוזות - לבש בשנת תשט"ז (הכינוס התקיים שם לפני התהלוכה). בשנת תש"מ היתה הוראה לערוך תהלוכות גם בארה"ק, ומוסיף והולך מידי שנה בשנה - ראה פירוט השנים ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רעז. בנוגע להופעת 'קוסם', על אף שיש מקילין בזה אם הוא מדגים תחילה תרגיל אחד ומראה שאינו אלא אחיזת-עיניים (וכמ"ש בפנינת ההלכה' בגיליון 543 של 'שיחת השבוע'), הרי כיוון שהרבינים המפורסמים בארה"ק כבר אסרו זאת, וכיוון שחובתנו לעשות הכול כדי לשתף בזה את כל החוגים, ובודאי את החרדים, לא כדאי להזמין אמנים אלה לתהלוכות.

בהגדרת הפרסים שנוהגים לערוך אז, יש להקפיד למלא את הוראת הרבי "העירותי כמה פעמים, שבכל כיוצא-בזה צריכה להיות הגרלת ספרי קודש, וקל להבין". בשנת תשל"ג הופיע בפירסום מטעם צא"ח ילד המקבל 'כדורגל' כפרס העיקרי במבצע של"ה, ובתגובה מסר יו"ר המזכירות, הרה"ח ר' חמ"א חודקוב ע"ה, ליו"ר צא"ח הרה"ח ר"י לייבוב ע"ה שהרבי אינו גורס כלל פרס זה, ושיש להשמיד את המודעות שכבר נדפסו (ראה לשון המענה בהתקשרות' גיליון נא עמ' 14). אודות פרסים אחרים, כמו אופניים, מצלמה, טיסה בשמי הארץ וכדומה, הסכים הרבי שאין מניעה, ורק הוסיף "אלא שהספרים יודגשו בהפרסומת" ('התקשרות' גיליון מב עמ' 14-15. 'צעירי

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישע"י ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"א באייר ה'תשס"ח – י"ח באייר ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"א באייר	ה'ל' טוען ונטען פרק טז. ה'ל' נחלות... בפרקים אלו. פרק א-ב.	ה'ל' מטמאי משכב ומושב... פרק יב.	מ"ע רמז. רמח.
ש"ק	י"ב באייר	פרק ג-ה.	פרק יג.	מ"ע רמח.
א'	י"ג באייר	פרק ו-ח.	ה'ל' שאר אבות הטומאות... בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רמח.
ב'	י"ד באייר	פרק ט-יא.	פרק ב.	מ"ע רמח.
ג'	ט"ו באייר	פתח פיך וגוי. ספר שופטים והוא ספר ארבעה עשר... ה'ל' סנהדרין... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ג.	מ"ע קעו. מל"ת רפד. מ"ע קעה.
ד'	ט"ז באייר	פרק ד-ו.	פרק ד.	מל"ת רפב. רפג. מ"ע רכט. רכח.
ה'	י"ז באייר	פרק ז-ט.	פרק ה.	מ"ע רכו. רכז. רל. רלא. מל"ת סו.
ו'	י"ח באייר	פרק י-יב.	פרק ו.	מל"ת שי. מ"ע רכד. מל"ת ש.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה						
ו', י"א באייר	3:19	4:21	4:47	9:08	12:37	1:12	7:31.1	7:57
ש"ק, י"ב באייר	3:18	4:20	4:46	9:08	12:37	1:12	7:31.8	7:58
א', י"ג באייר	3:17	4:19	4:45	9:08	12:37	1:12	7:32.5	7:59
ב', י"ד באייר	3:15	4:18	4:44	9:07	12:37	1:12	7:33.2	8:00
ג', ט"ו באייר	3:14	4:18	4:43	9:07	12:37	1:12	7:33.8	8:00
ד', ט"ז באייר	3:13	4:17	4:43	9:07	12:37	1:12	7:34.5	8:01
ה', י"ז באייר	3:12	4:16	4:42	9:07	12:37	1:12	7:35.2	8:02
ו', י"ח באייר	3:11	4:15	4:41	9:06	12:38	1:12	7:35.8	8:03

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה בכמו ארבע מינוטין (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
בהר	6:54	8:11	7:10	8:14	7:02	8:15	7:11	8:12
בחוקותי	6:59	8:16	7:14	8:19	7:07	8:20	7:15	8:17

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש-שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו-המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרנוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org

ביום זה יש לתת צדקה בהוספה מיוחדת¹⁸.
 נהגו לאכול ביצים בל"ג בעומר¹⁹. בבית אביו של הרבי נהגו לאכול חרובים, לזכר החרובים שמהם ניוונו רשב"י ורבי אליעזר בנו במשך זמן היותם במערה²⁰.
 "עת סגולה היא, להתעוררות ולתוספת אומץ בגילוי והפצת פנימיות התורה, שבודרנו נתגלתה במעיינות החסידות ותורתה"²¹.
 הדגשה מיוחדת על 'אהבת-ישראל' ביום זה²².
 "השייכים לזה, צריכים לסדר נסיעה למירון²³, אבל לא לידך גיסא, אין מהכרח שתיסע כל הישיבה... והנשארים יארגנו התוועדות במקומם"²⁴.
 "אצל חסידים היו נוהגים לשבת להתוועד בל"ג בעומר לפנות ערב, בין מנחה למעריב"²⁵.
 גם נשי ובנות חב"ד יערכו היום התוועדות²⁶.

18 'תורת-מנחם - התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 2017. וראה גם 'התוועדות' תשמ"ח ח"ג עמ' 319.
 19 ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רפ [בד"כ עשה זאת הרבי חדרו. אך בהתוועדות ל"ג בעומר תשל" היתה מונחת ביצה קשה על השולחן, ובשעת ההתוועדות חתך אותה הרבי לארבעה חלקים, ואכל ממנה. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' ס"ע רעה].
 20 'תורת-מנחם - התוועדות' תשמ"ב ח"ג עמ' 1395.
 21 אג"ק חלק כ עמ' רכג.
 22 'תורת-מנחם - התוועדות' תשמ"ו ח"ג עמ' 362, ועוד.
 23 הרבי עורר לצל את הבאת הילדים לתספורת מצווה ביום זה במירון, להשפעה בנושא החינוך, ובין השאר לחלק שם חוברות או דפי אל"ף ב"ת שיש עליהם גם את הכתובת של צא"ח ואיזה סיסמאות השייכות גם להורים (אג"ק כרך ז עמ' עדר).
 24 'שערי המועדים - ספירת העומר' סי' צד, ושי"ג. וראה בשיחת מוצש"ק אמור, אור לפסח-שני תשל"ח סי"ד, שבספרים מובא דבר פלא, שאותם שהיו בל"ג בעומר במירון, הרגישו שמחה מופלגת, עד שאין זה מובן כלל בדרך הטבע, אך כך הוא הרגש האדם שם בפשטות (ראה גם בס' טעמי-המנהגים עמ' ערה). ומבאר הטעם, מפני שאו התקיים ברשב"י "בחד קטירא אתקטרא...", היינו בדוגמת דרגת משה רבינו שבכל אחד ואחד מישראל.
 25 ספר-המנהגים שם, מספר-השיחות תש"א עמ' 119. ושם גם ביאור העניין ע"פ נגלה מהרה"ח ר"ה מפאריטש, ובהערה - מ"כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.
 בזמן הצמח-צדק היו עורכים ליושבים' ולאורחים סעודה גדולה בדגים ובשר לפני ערבית אור לל"ג בעומר (רק הצ"צ עצמו אכל - בלילה - מאכלי חלב) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רדע. ועיי"ש עמ' רעטר"פ.
 26 אג"ק ח"ג עמ' מז וח"א עמ' טט.

בהתוועדות זו עורכים מגבית של צדקה¹⁸.
 * הרבי עורר²⁷ "להוסיף בתורה עבודה וגמ"ח - עליהם העולם עומד, והרי רשב"י עליו נאמר 'צדיק יסוד עולם'... נתינה לצדקה במספר ח"י - והרי ל"ג בעומר הוא ח"י באייר (ראשיית-יבות: אברהם, יצחק, יעקב, רחל, שכוללת כל ד' האמהות).
 בעבודה - מזמור ל"ג בתהילים, ספר דוד בן ישי בתור נעים זמירות כל בני-ישראל. בתורה - בפרשת השבוע, ובפרט בחלקו המיוחד ליום זה (השיעור בחת"ת)...".
 * מנהג שפשט בכל תפוצות-ישראל: ביום ל"ג בעומר אוספים את כל הילדים לבצניעות המתאימה, ומסבירים להם מעניינא דיומא, אודות רשב"י וכו'²⁸. אחר-כך יוצאים עמהם לטיול אל השדה (והמנהג שהתינוקות - גם הבנות²⁹ - יורים בקשת בל"ג בעומר³⁰), ונותנים להם מיני מתיקה שישמחו את ליבם, וכל זה (נעשה בשעה המתאימה ללימוד תורה) משום "עת לעשות לה'...", שעל-ידי
 27 במכתב מיום א' פ' בחוקותי תשמ"ט "ע"ד הצעת רבים והחלטתם לעשות כן במעשה בפועל", לקוטי-שיחות כרך לב עמ' 254. ובשולח המכתב: "נ.ב.: מובן ופשוט שגם לאחר ל"ג בעומר יש לעשות ולהשלים כל הנ"ל, כלימוד פסח שני דמיניה אולנין: ניטא קיין פארפאל" (= אין דבר אבוד), ובכפליים לתושיה".
 28 וגם הפיוטים בשבחו של רשב"י (כמו פיוט 'בר יוחאי') שלא ראינו שיאמרו אצל רבותינו נשיאנו, קרוב לומר שהיה אצלם במחשבה - 'תורת-מנחם - התוועדות' תשמ"ז ח"ג עמ' 271.
 בקשר להסברה לילדים אודות תלמידי רבי עקיבא, להעיר מדברי הרבי בתחילת שיחתו לילדים ב'פארדא' ל"ג בעומר תשכ"ז (שיחות קודש תשכ"ז ח"ב עמ' 111). "שמיים ל"ג בעומר ואילך נהגו תלמידי ר"ע כפי שלימדם רבם אודות ואהבת לרעך כמוך, לנהוג כראוי זה עם זה" היינו שהמגיפה פסקה מפני שתוקנה הסיבה שלה כראוי (תודה להרה"ח ר' ליפא שי' קורצווייל).
 29 במענה למנהלת 'בית רבקה' בשכונת הרבי, שהודיעה שהתלמידות תלי יוצאות ללדה בל"ג בעומר, וישחקו עם קשת כנהוג, ענה הרבי 'הרומז גם-כן לקשת, שהוא סימן לביאת משיח (וח"א עב.ב, והחריס [= 'המשך' מאמרי חסידות לאדמו"ר מהר"ש משנת תרל"א] עמ' סט), ותשוואות-יחן על הבשורות טובות, וגדול הזכות וכו'".
 30 מנהג זה הובא ונתבאר בס' בני-יששכר מאמרי חודש אייר ל"ג בעומר, ובספרים שהובאו בס' 'בין פסח לשבועות' פי"ח סל"ו. וראה 'תורת-מנחם - התוועדות' תשי"א ח"ב עמ' 77. לקוטי שיחות כרך לו עמ' 121 הערה 5 באריכות.

"לפני רשב"י לא נחרב הבית כלל"

ביום הסתלקותו הגיע רשב"י לשלימות עבודתו - האיר אז 'אור העולה על כולנה' שנמשך בצירוף כל עבודת ימי חייו יחד • מדוע נענש ר' אברהם הלוי שביכה את חורבן הבית גם בל"ג בעומר, ומה ההסבר לסיפור הבקעה שנתמלאה דינרי זהב, ולא סופר שנלקחו חזרה? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

אותיות, שכל אות יש לה פירוש ועניין בפני עצמו,⁴ וכשמצטרפים יחד כמה אותיות נעשית תיבה, הרי שמיתוסף דבר חדש - הכוח המצרף את האותיות,⁵ תוכן התיבה, האור העולה על כולנה. וכמו כן כשמצטרפים עשרה מישראל יחד, שבכל אחד מהם ישנה נפש אלקית, אזי מיתוסף עניין חדש - השראת השכינה שישנה על עשרה מישראל.⁶

ב. על-פי זה יובן גם עניין ל"ג בעומר, יום הסתלקותו של רבי שמעון בר יוחאי - שככל שגדלה מעלת עבודת הרשב"י בחייו,⁷ שאמר⁸ "בחד קטירא אתקטרנא, ביה אחידא, ביה להיטא", הרי המעלה שנפעלה ביום הסתלקותו גדולה עוד יותר, מצד המעלה דסך-הכל ואור העולה על כולנה.

א. אודות¹ עניין ההסתלקות איתא², שביום הסתלקות נכללים כל עבודתו ועמלו "אשר עבד כל ימי חייו", שהרי בשעת ההסתלקות הוא גמר עבודת הנשמה שהיה מוטל עליה לפעול בגוף. והיינו, שאף אם צריכה לירד שוב בגלגול³, מכל מקום, הרי זה גמר העבודה שהיה מוטל עליה לפעול בגוף זה -

ומצד זה היא ישנה מעלה ביום הסתלקות על העבודה ד"כל ימי חייו", כי בעת ההסתלקות מתקבצים כל העבודות יחד. יתירה מזו: בשעה שמתקבצים כל העבודות יחד - מיתוסף אור שלמעלה מכולם יחד. וכמו, למשל, בשעה שמתקבצים יחד כמה

(1) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר בלה"ק, ונדפסה בבטאון חב"ד חוברת יז ע' 5 ואילך. ורובה הוגהה ונדפסה גם בלקו"ש (באדיש) ח"א ע' 285 ואילך.
מהדורא זו היא כבלקו"ש ושולבו בה כמה עניינים מהמהדורא שבבטאון חב"ד, וכן ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
(2) דרושי ל"ג בעומר בסידור אדה"ו (דש, ב ואילך, שז, ב). וראה תניא אגה"ק סכ"ז וביאורו.
(3) או שכבר היתה בגלגול מקודם (מהנחה בלתי מוגה).

אין אומרים תחנון¹¹. אין מסתפרים גם בל"ג בעומר, מלבד תספורת-מצווה לילדים¹². "משני האופנים שכתב, טוב יותר להתחיל התספורת ביום ל"ג בעומר, והסעודה וההתוועדות אפשר להמשיכה גם בלילה שלאחרי זה. וכמו שראינו הנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר... בעת קישורי התנאים של בתו הצעירה, הרבנית שיינא ע"ה ה"ד"ל¹³. (ילד שנולד לאחר ל"ג בעומר עד ערב חג השבועות ועד בכלל, עורכים את תספורתו בערב החג¹⁴). יום הילולא' להתנא רשב"י. יש נוהגים להדליק ריבוי נרות בלילה בבית-הכנסת (ובארץ-הקודש נהגו הכול ב'הדלקות' פומביות)¹⁵ ועושים שמחה "בכל לב ונפש"¹⁶, כי רצונו הוא שישמחו ביום זה¹⁷.

וכדומה, ונשאר הנוסח הישן (אג"ק ח"א עמ' רט). במקום אחר כתב הרבי רמז בדבר: בספרי פולין מובא ש"ל"ג בעומר בנימטריא 'משה' - להעיר דרשב"י "היה ניצוץ משה", "ונתעלה לאתו אור שקיבל משה כשעלה לקבל לוחות שניות" (עמק המלך ס"ב ד', ועל-דרך זה בכמה מקומות) - לקוטי-שיחות ח"ז עמ' 337.
(11) סידור אדה"ו לפני "למנצח... יענד". וראה שו"ע אדה"ו סי' תצג סו"ס ה. השלמות ה'דברי נחמיה' לשו"ע סי' קלא ס"ח [נדפסו בהוספות לשו"ע ח"א עמ' 357].
(12) ראה שו"ע סי' תצג. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רפג"ד. וראה שם עמ' רפד אודות נישואין. ובשנים האחרונות ע"פ הוראות הרבי עורכים נישואין ביום זה, גם ללא סיבות מיוחדות. וראה לעיל הערה 9.
(13) ממכתב שנדפס בשערי ה'ל' ומנהג ח"ה עמ' קז. וחבל שלא נתפרש האופן השני מ"שני האופנים" הללו. וראה לעיל הערה 9 ובנסמן שם.
(14) אג"ק כרך יב עמ' תמא (למי שנולד בכ' אייר - 'אוצר' עמ' רס).
(15) בעבר נהגו בהדלקות גם בירושלים ובחברון, ורבותינו השתתפו בזה - אג"ק אדמו"ר מהרש"ב ח"ג עמ' יד, סה"ש תרצ"ט עמ' 330. לפרטי המנהג וטעמיו, ראה ס' 'בין פסח לשבועות' פי"ח סט"ו ואילך. אג"ק ח"ה עמ' רסו.
(16) אג"ק אדה"ו ח"א (הוצאת קה"ל, ברוקלין תשמ"ו), עמ' קז.
(17) לוח כולל-חב"ד, ע"פ לקוטי-שיחות חלק ד עמ' 1304 ועוד, מהמשנת חסידים, ההיד"א וכו'. וראה 'התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1994: "ביום זה - דבר פשוט הוא שצריכים כולם להיות בשמחה גדולה", עיי"ש. בקשר למנהגים העתיקים בשמחת רשב"י, ראה גם המובא בספר-השיחות תשנ"ח ח"ב עמ' 460.

מנהגנו לאכול מצה בסעודת היום בפסח-שני⁸. * סוף זמן קידוש לבנה (לכתחילה) - כל הלילה, אור ליום שלישי.

יום חמישי

במנחה אין אומרים תחנון⁵.

יום שישי

ח"י באייר - ל"ג בעומר¹⁰.

הקושיות שכתב הגרש"י ז"ל לרבי על פסקו הראשון, נדפסו בהוספות לס' 'חידושים וביאורים בש"ס ח"א עמ' שמו, והתשובות עליהן נדפסו שם בפנים סי' ט, וכן בס' 'שערי הלכה ומנהג' סי' ריב, ובכ"מ.

8 הרבי הביא מס' 'דרכי חיים ושלום', שאף שאכילת פסח-שני היתה בליל ט"ו, מכל-מקום ההקרבה היתה ביום והעיקר הוא ההתחלה, לכן אוכלים מצה ביום י"ד - אג"ק ח"ב עמ' שנב. עם זאת, ניתן לקיים את המנהג גם בליל ט"ו באייר, וכך נהג הרבי ברוב השנים (הרה"ח ר"ל ש"י גרונר).

9 בשיחה (בלתי-מוגהת; כאן - בתרגום מאדיש) נאמר: "אע"פ שאדמו"ר הזקן בשו"ע לא הכריע בבירור בין שתי הדעות, אע"כ מזה שכתב בסידורו שבמנחה של ערב ל"ג בעומר אין אומרים תחנון - מובן שסוף-כ"סוף הכרעתו היא של"ג בעומר מתחיל מן הלילה. הדבר נוגע במיוחד לגבי עריכת חתונות כשהקביעות של ל"ג בעומר היא בערב שבת - שיחות-קודש תשל"ז ח"א עמ' 703, ונעתק לאחרונה בס' 'שערי ה'ל' ומנהג ח"ה עמ' קז. כדרכם, לא ציינו שהוראה זאת סותרת את ההוראה שנדפסה לעיל (בחלק ב' ס"ע קסה, מאג"ק כרך ח עמ' שיח), שלא לעשות חתונה בליל ל"ג בעומר אלא ביום דווקא. וכנראה בפועל בדרך-כלל נשארו אנ"ש בהנהגה הישנה (גם הרה"ח ר"ל ש"י גרונר מסר, שלא היה שינוי בהוראות הרבי בעניין זה. אם-כ"י ידוע על כמה חתונות שנעשו במשך השנים בליל ל"ג בעומר, הן בכפר-חב"ד והן בבית חייו). ואגב, במירון, נהגו תמיד מכל החוגים שאין עושים 'חלאקה' אלא אחרי תפילת 'ותיקין' דווקא. אבל בפנים השיחה כתובות עוד כמה שורות בנושא זה:

"... שעל-פי רוב עורכים את החתונות באמצע היום או לפנות ערב (ולא בלילה שלפני-זה), הרי נעשים אז כמה שינויים בנוגע לסעודות וכו' כמבואר בפוסקים (ראה שו"ע אדה"ו סי' רמט ס"ו"ז. שו"ע אה"ע סי' סד ס"ד ובנו"כ שם)" הרי שגם בשיחה זו אומר הרבי שבפועל, לרוב אין עורכים את החתונה בלילה, אם כי לא מפני האיסור אלא מסיבה אחרת, שלא פירט כאן.
(10) בעומר - למרות שנוסחנה הוא לספור "לעומר" - כי כששינוי לנוסחנה לא הקפידו לשנות גם בתאריכי מכתבים

הלכות ומנהגי חב"ד

במנחה אומרים תחנון⁵.

יום שני

י"ד באייר – פסח־שני

אין אומרים תחנון⁶.

"אין עתה היכולת והאפשרות לשנות (ולבנות) כפי הדרוש להקרבת קרבן פסח וכו' – ולכן גם אין מקום שלא להיות בערב פסח או ב"ד באייר קרוב לירושלים ת"ו"⁷.

(5) סידור אדה"ז, לפני "למנצח... יענך".

(6) סידור אדה"ז שם. וכתב הרבי: "ובזה חידוש גדול (נוצע) ג ליישב: עיקר עניין פסח־שני צריך להיות (לכאורה, על־דרך פסח ראשון) בליל ט"ו, ואפילו הקרבתו הוא לאחרי התמיד (מנחה) – ולכן מוסף (=מחדש) שם "שהוא י"ד באייר" – 'התוועדות' תשד"מ ח"ב עמ' 1056.

במוצאי היום, כיוון שהוא הזמן דאכילת הפסח, שלא בא מתחילתו אלא לאכילה – נוטה הרבי לומר שאז יש לנהוג בקריאת שמע שעל המיטה כבמוצאי שבת ולא לומר תחנון עד חצות הלילה (אבל במוצאי ראש־חודש וכדומה, אין סיבה מספקת כלכך שלא לומר תחנון, מכיוון שאז מתחיל כבר יום ב' בחודש – התוועדות תשמ"ג ח"ג עמ' 1414, בלתי מוגה. וראה הדעות בזה בכף החיים סי' קלא ס"ק יד).

(7) מכתב מ"ג אייר תשל"ה, 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב סי' ר"ג.

בראשונה, ביחחות אחרון־של־פסח תשכ"ח אמר הרבי, שיש להימנע ולא להיות ביום י"ד באייר בתוך ט"ו מיל סמוך לירושלים. וזאת אף שעדיין צ"ע בנושא, ובמיוחד שרבו האוסרין להקריב פסח בזמן הזה – כיוון שלדעת הר"ח [או רבנו יחיאל] מפריס ישנו החיוב דפסח גם עכשיו, ובפרט שלדעת רבי (שהרמב"ם פסק הלכה כמותו) פסח־שני הוא 'רגל לפני עצמו' וחייבין עליו כרת. אך לאחר שהשתנה המצב, עקב כך שמא הניצחון בששת הימים מחזירם ללא הרף אחרי הגויים למסור להם הכול וכו', נשתנה הדין כאמור בפנים.

שבת־קודש פרשת בהר

י"ב באייר

הפטרה: "ויאמר ירמיהו... ארץ זבת חלב ודבש" (ירמיה לב, ו־כב)¹.

פרקי־אבות – פרק ג.

* מסרו בשם הרבי, שכשיש בפרקי־אבות חלקי־פסוקים, אין מזכירים בהם את שם ה' כמות־שהוא². בפרקנו יש הזכרות כאלה בסוף משנה ג: "וידבר אלי..."; "במשנה ו: "אלוקים ניצב"; "בקרב אלוקים ישפוט"; "אז נדברו ראי ה'", ובמשנה יד: "כי בצלם אלוקים"; "בנים אתם לה' אלוקים".

* במשנה טז צריך לומר: "ומצודה פרושה" בשי"ן שמאלית ולא בסמך³.

יום ראשון

י"ג באייר

יום השנה לפטירת הו"ח א"י א"ג נו"נ ובעל מידות ר' ישראל־אריה־לייב שניאורסאהן ע"ה (תרס"ט־תשי"ב), אחיו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו⁴.

(1) ספר־המנהגים עמ' 33. לוח כולל־חב"ד.

(2) ראה 'תקשרות' גיליונות: רעח עמ' 17, תטו עמ' 14, תעא עמ' 14.

(3) ראה שער הכולל פי"ז סכ"א.

(4) לוח כולל־חב"ד. וראה קובץ 'ג' אייר' (קה"ת תשנ"ב). צילום מצבתו בימי חב"ד ביום זה. ראה אודותיו בס' 'תולדות לוי־יצחק' (הוצאת קה"ת, כפר־חב"ד. מהדורה רביעית, תשנ"ה, פרק טו). נפטר בליברפול שבאנגליה. ע"פ בקשת כ"ק אדמו"ר הועלה ארונו לארה"ק, ונטמן בחלקת חב"ד בעיה"ק צפת (ימי חב"ד).

שישנם נשמות של יחידי סגולה שלגביהם לא היה כל עניין החורבן, ואחד מהם הוא רשב"י.

ולכן, בכוא ל"ג בעומר, התקבצו יחד כל עבודותיו של רשב"י עם האור העולה על כולנה, וביום זה לא היה לו – לר' אברהם הלוי – להרגיש את כל עניין החורבן; להיותו תלמידו של האריז"ל, הרי ידע שעניין ההסתלקות הוא גמר העבודה כנ"ל, וגם ידע את ענינו ומעלתו של רשב"י, ולכן לא היה צריך להרגיש את החורבן כל"ג בעומר.

והיינו, שהדאגה על החורבן כל"ג בעומר היתה בסתירה לגילויים (שמחתו) של רשב"י, ולכן נעשו.

ה. והביאור בזה:

עבודת הרשב"י היתה להמשיך פנימיות התורה ו"סתים דאורייתא" בגליא דתורה, ועל־ידי זה גם ב"גליא" שבועולם¹⁹. – היו כמה תנאים שעסקו בפנימיות התורה; אבל החידוש של רשב"י היה שהמשיך זאת בגילוי בעולם.

ומכיוון שהמשיך פנימיות התורה, "אילנא דחייא"²⁰, בגילוי בעולם (אופן ההנהגה דלעתיד) – הרי במילא לא שייך כל עניין הגלות.

ו. ובזה יובן מה שמצינו במדרש²¹ שאחד מתלמידיו רשב"י יצא למקום אחר ונעשה עשיר. כשהזר התלמיד נעשה אצל שאר התלמידים חלישות הדעת, והוציאן רשב"י לבקעה – לפי הגירסא בתנחומא²² היה זה ב"בקעה שעל פני מרון", "הר נבו" דרשב"י – ואמר "בקעה מלאי דינרי זהב". כשנתמלאה הבקעה בדינרי זהב, אמר לתלמידיו שכל אחד ואחד ייטול מהם כרצונו, אלא שעליהם לדעת שזהו חלקם לעתיד לבוא, "הוי ותשחק ליום אחרון"²³, והתלמידים לא לקחו.

בהמשך לזה מסופר במדרש²⁴ מעשה נוסף: ר' שמעון בן חלפתא – שהיה לאחר זמן רשב"י, להיותו

וזהו גם כן מה שמצינו⁹ בנוגע למשה רבינו: "חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחד", ורק בשעת הסתלקותו זכה גם לשער הנרין, "הר נבו"¹⁰ – נו"ן ברי".

ג. על־פי זה יובן מאמר המדרש¹² על הפסוק¹³ "כי לא יראני האדם וחי", שאפילו חיות הקודש אינן ראות, להיותן "תחת"¹⁴ הרקיע¹⁵. ועוד איתא שם במדרש אורות צדיקים, ש"בחייהם אינם רואים", אבל במיתתם רואים.

ולכאורה, מכיוון שאפילו חיות הקודש, מדרגה נעלית יותר במלאכים, אינן ראות – איך יתכן שצדיקים במיתתם רואים? ואם זהו מצד מעלת הנשמות על המלאכים – היו הנשמות צריכות לראות גם בחייהם?

ועל־פי האמור מובן – כי בשעת ההסתלקות ישנה המעלה דסך־הכל והאור העולה על כולנה, מעלה שאליה אפשר להגיע בגמר העבודה.

ד. על־פי זה יובן המסופר בכתבי האריז"ל¹⁶ שר' אברהם הלוי היה אומר בכל יום תפלת "נחם", לפי שהיה מקונן ביותר על חורבן בית־המקדש, והיה משתוקק לבנין הבית שיהיה לעתיד. וכשאמר "נחם" גם ב"ג בעומר במירון, הקפיד עליו רשב"י, והדבר הזיק לו.

והעניין בזה¹⁷, כמוכא¹⁸ בשם אדמו"ר הזקן נ"ע,

(9) ר"ה כא, ב.

(10) ברכה לד, א.

(11) ל"ת וס' הליקוטיוס להאריז"ל ואתחנן ג, כו – הובא בשל"ה חלק תושב"כ פ' ואתחנן (שסט, א) בשם הר"ח. ש"ך עה"ת ברכה שם (בשם מצאתי כתוב). ובשם המגיד – בלקו"ת במדבר יב, א. אוה"ת ברכה ע' ב' קסג.

(12) במדב"ר ס"פ נשא.

(13) תשא לג, כ.

(14) יחזקאל א, כג.

(15) כמ"ש (שם, כב) "רקיע בעין הקרה הנורא נטוי על ראשיהם למעלה".

(16) פע"ח שער ספה ע"פ ז. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 330 ואילך. חל"ז ע' 138 ואילך. וש"נ.

(17) דלכאורה אינו מובן: מדוע כשאמר "נחם" בימים אחרים שיש בהם שמחה (וי"א שאמרו גם בשווי"ט – ראה לקו"ש שם. וש"נ) – לא הי' חסרון בדבר, ודוקא כשאמרו כל"ג בעומר הזיק לו הדבר? (מהנחה בלתי מוגה).

(18) פלח הרמון שמות ע' ז.

תמיד אפשר לתקן!

חובה היא – לעורר גם את הזולת

והוכיח במישור לענווי ארץ: ענווי ארץ אכן ראויים למוסר. מכיוון שכל אדם צריך לעורר גם את חברו להתנהג בדרכים טובות. אך כאשר נהיה בעיני עצמו עניו ואומר, מי אני שאוכל לעורר את השני, מי מינה אותי לדבר, זוהי ענווה מזוייפת, המביאה לדברים לא־טובים, ועל־כן הענווים ראויים למוסר גדול. בחיים רואים אנו שכאשר אחד מדבר עם השני ומעוררו לעשות דבר טוב, לקבוע עיתים לתורה, לעשות מצווה, לתת צדקה, לפעול למען לומדי תורה והדומה, הנה כאשר מדברים על כך, מותר הדבר רושם. זוהי חובת גברא על כל יהודי, שכל אחד יעורר את השני, להיפגש לעיתים קרובות ולשוחח בעניין לימוד תורה, והחזקת לומדי תורה ועוד. אך מי שאומר, מי אני להיות מעורר, מי מינה אותי לדבר – הרי בכך הוא גורם לביטול תורה, ביטול החזקת התורה וגם דברים אחרים. משיח ישפטם, אך ימצא עליהם לימוד זכות.

(ספר השיחות תרפ"ח-תרצ"א, תר"ץ עמ' 124)

ניתן לחדש את הקשר..

ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שפסח שני עניינו שאף פעם לא אבוד ("עס איז ניטאָ קיין פּאַרפּאַלן"), יכולים תמיד לתקן, אפילו מי שהיה טמא, מי שהיה בדרך רחוקה, ואפילו "לכם", שהיה ברצונו, אף-על-פי-כן יכולים לתקן.

פתגם זה מהוה גם לימוד והוראה בנוגע להתקשרות לרבי:

ישנם כאלה שאף פעם לא היו אצל הרבי. ישנם גם כאלה שבפעל ממש ראו את הרבי, ולא רק פעם אחת אלא פעמים רבות, אבל לא נפעל אצלם דבר, כך, שלאמיתו של דבר לא היו אצל הרבי אף פעם, "זיי האָבן ניט דערהערט", ורק נדמה להם שראו את הרבי. וכיוון שכן, יכולים לחשוב שעכשיו כבר אבוד.

על זה באה ההוראה מפסח שני – שגם אלה שלא הקריבו פסח ראשון, ואפילו אם הסיבה לכך היא באשמתם ("לכם"), יכולים לתקן את העבר ע"י הקרבת פסח שני, ועל דרך זה בנדרון דידן, שגם אלה שעד עתה לא היתה אצלם הכרה והרגשה כו' יכולים מכאן ולהבא להכיר ולהרגיש ("דערהערן"), ועל-ידי זה לתקן גם את העבר.

('תורת מנחם - התוועדות' ה'ש"ת (א' ע' 50, בלתי מוגה)

להשלים קרבנות של אלפיים שנה...

...על זה צועקים בני-ישראל: "למה ניגרע לבלתי הקריב את קרבן ה'", הייתכן שנמצאים עדיין בזמן הגלות, שבית-המקדש חרב, ואי-אפשר להקריב קרבנות?!...! [.] הייתכן שבמשך יותר מאלף ותשע מאות שנים לא יכולים כל בני-ישראל להקריב קרבנות בבית המקדש?!...!

[...] מזה מובן שהמענה האמיתי לטענה "למה ניגרע" הוא, על-ידי זה שמתקנים ומשלימים את כל הענינים דהקרבנות בגשמיות, כפשוטם, שהיו חסרים במשך קרוב לאלפיים שנות הגלות, שכל זה יתוקן ויושלם בבית-המקדש השלישי, "מקדש אדני-כוננו דידן", ש"בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים", ובו יהיו כלולים גם בית ראשון (שנבנה בחודש זיו) ובית שני.

('תורת מנחם - התוועדות' ה'תש"א כרך ג עמ' 192 194, בלתי מוגה)

אמנם, על-פי האמור, שענינו של רשב"י היה להמשיך פנימיות התורה בגלוי בעולם, שגם עתה, בזמן הגלות, יהיה הסדר כמו בזמן הבית ובביאת המשיח – יובן בפשיטות (כדלקמן).

ז. מצד התורה נמשכים כל ההמשכות גם בגשמיות, כמו שכתוב²⁹ "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר גו'", "בשמאלה עושר וכבוד"³⁰, ומכל-שכן בימינה, כדרשת רז"ל³¹. וכן בפרשתנו³²

אמורא²⁵ – היה עני מרוד, ולא היה לו להוצאות שבת ויום-טוב. והתפלל על כך, וניתנה לו אבן טובה מן השמים, ומכרה והוציא את הממון על הוצאות שבת ויום-טוב. כשראתה זאת אשתו, שאלה אותו על כך, וסיפר לה כל המעשה, ואמרה שאינה מסכימה לזה, כי לעתיד לבוא "יהא שולחנך חסר ושולחן חבירך מלא". הלך ר' שמעון בן חלפתא לשרה והתפלל, וחזרו ונטלו אותה ממנו.

ומסיים במדרש 24: "רבותינו אמרו, הנס השני

להיותו תלמידו של האריז"ל ידע שעניין ההסתלקות

הוא גמור העבודה, וגם ידע את עניינו ומעלתו של

רשב"י, ולכן לא היה צריך להרגיש את החורבן

נאמר "אם בחוקתי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם גו'", וכמאמר הגמרא³³ "חטים ככליות", שזהו סדר ההנהגה כפי שהיה בזמן הבית, וכפי שיהיה לעתיד.

ולכן רשב"י, שלגביו לא היה החורבן, היה ביכולתו להמשיך על-ידי התורה דינרי זהב בגשמיות. החידוש היה רק זה שהמשיך זאת לא רק עבורו וכיוצא בו, שלגביהם לא היה החורבן, אלא פעל את ההמשכה גם עבור תלמידיו, שהם היו עדיין במדרגה של גלות,

– וראיה לדבר, מזה גופא שהיה נוגע להם עניינים גשמיים, והרי לעתיד לגמרי לא יהיה שייך עניין זה, וכמו שכתב הרמב"ם³⁴ שזה ש'נתאוו... לימות המשיח' אינו מצד גשמיות, שהרי אז יסתפקו במועט, כמאמר הכתוב³⁵ "והיה ביום ההוא יחיה איש

גדול מן הראשון"²⁶, כי "משמיה מיהב יחבי משקל לא שקלי"²⁷.

וצריך להבין: למה אמרו גדול נס האחרון כו' על המעשה המאוחר דר"ש בן חלפתא, ולא על המעשה המוקדם דרשב"י, הרי גם בהמעשה דרשב"י, כשאמרו התלמידים שאין ברצונם לקחת, בודאי חזרו ונטלו מלמעלה את דינרי הזהב?

– שהרי, כיוון שתלמידי רשב"י לא נטלו, וגם בדורות שלאחרי זה לא מצאו דינרי זהב בבקעת מירון, הרי מסתמא חזרו ונטלו –

עוד אינו מובן: במדרש פרשת נח²⁸, ששם מונה מעלותיו של רשב"י, איתא, שבימי לא נראתה הקשת, ומסופר שם גם המעשה שאמר "בקעה בקעה התמלאי דינרי זהב". ואם זה שחזרו ונטלו הוא מעלה גדולה יותר – הוצרך לומר במדרש מעלתו של רשב"י, שפעל שיחזרו וייטלו את דינרי הזהב?

(29) משלי ג, יח.

(30) שם, טז.

(31) שבת סג, א.

(32) כו, גיד.

(33) תענית כג, רע"א.

(34) הל' תשובה פ"ט ה"ב, והל' מלכים פ"ב ה"ד.

(35) ישעי' ז, כא. וראה גם תורת מנחם – התוועדות חט"ז ע' 164.

(25) רש"י (בע"י) מו"ק ט, ב. וראה מפרשי המשנה סוף עוקצין.

(26) ובמדר"ת שם ממש"י: "שמע רבינו (רבי) ואמר יכול הייתי להתפלל שינתן לי, ולא הייתי יכול להתפלל על מה שנתן לי שתחזור למקומה" (מהנחה בלתי מוגה).

(27) תענית כה, א (לגירסת הע"י והב"ח). הובא במת"כ לשמו"ד שם.

(28) ב"ר פל"ה, ב.

פרשת בהר

תזמור כרמך (כה, ג)

"כרמך" - רומז לכל יהודי, המשול לכרם, כדכתיב (ישעיהו ה), "כי כרם ה' צבאות בית-ישראל".
 "תזמור כרמך" - כל יהודי חייב לבצע "עבודת הכרם" בנפשו פנימה, לסקל ולזמר את המידות הרעות שבה - קנאה, שנאה, תאוה וכיוצא בהן.

(ליקוטי-תורה - ויקרא, מא)

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה... ולבהמתך (כה, ו-ז)

"שבת הארץ" - שביתת וביטול הארצייות והחומריות ("שבת" מלשון "השִׁבְתִּי חיה רעה") צריך להיות לא רק בשעת עסק התורה והתפילה, אלא גם, "לאכלה... ולבהמתך" - בכל ענייני האדם, גם באכילתו ובשתייתו וכיוצא בהם, שבהם הוא דומה לבהמה.

(ליקוטי-שיחות, כרך ט, עמ' 407)

ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול (כה, ז)

כל זמן שחיה אוכלת מן השדה, האכל לבהמתך מן הבית; כלה לחיה מן השדה, כלה לבהמתך מן הבית (רש"י)

תוכנה של מצוות השמיטה הוא ביטול ה'יש': ששת שנות הזריעה והקצירה, כאשר השדה ויבולה שייכים לבעל השדה, הן בבחינת ישות ומציאות; ואילו בשמיטה, כאשר שדה ופירותיה מופקדים ובעל הבית שווה לכל שאר בני-האדם - זהו ביטול ה'יש'.

לפיכך תלה הכתוב אכילת אדם באכילת חיה, שכן מחמת עוצם הביטול - האדם והחיה שווים הם כביכול.

(ליקוטי-תורה - ויקרא, מב)

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית... וציוויתי את ברכתי לכם בשנה השישית (כה, כ)

"שנה השביעית" - רומזת לאלף השביעי, כמאמר רז"ל (סנהדרין צז) "מה שביעית משמטת אחת לשש שנים, כך העולם משמט אחת לששת-אלפים שנה".

"מה נאכל בשנה השביעית" - מאחר שמצוות בטלות לעתיד-לבוא (נידה סא), כיצד תהיה אז המשכת והשפעת אור אלוקי? והרי אין המשכה באה מלמעלה ללא עבודת האדם!

"וציוויתי את ברכתי לכם בשנה השישית" - על-ידי עבודתנו ומעשינו עכשיו, בשית אלפי שנים דהווי עלמא, תהיה המשכה באלף השביעי בבחינת 'אתערותא דלעילא' מצד עצמה, ולא על-ידי עבודת האדם.

(אורי-התורה - ויקרא, קפז)

ט. ידוע³⁸ שבכל שנה חוזרים ונעשים כל העניינים שהיו בפעם הראשונה באותו יום. כשם שבכל ט"ו ניסן מאיר יציאת מצרים, ובכל שבועות - מתן תורה, כך גם בכל ל"ג בעומר מאיר עניינו של רשב"י וההנהגה דלעתיד לבוא, שרשב"י מסר זאת לתלמידיו ולדרורות שלאחריו, והכניס זאת בפנימיות התורה, שנתגלתה בהכנה והשגה על-ידי תורת חסידות חב"ד, כפרט ברור האחרון, דרא דמשיחא, שאז יהיה בדוגמת "דרא³⁹ דרשב"י⁴⁰,

הנה על-ידי לימוד פנימיות התורה וענייניה - יומשכו כל ההמשכות גם בגשמיות, בטוב הנראה והנגלה.

(קטע מהתוועדות שבת בהר' בחוקותי, ה'תשט"ז. 'תורת מנחם - התוועדות' ה'תשט"ז ח"ב (טז) עמ' 279-283, בלתי מוגה)

עגלת בקר ושתי צאן" - ואף-על-פי-כן פעל רשב"י ההמשכה גם עבורם, כי מכיוון שהמשכה באה מצד גילוי פנימיות התורה, מעין דלעתיד - הרי כשם שפנימיות התורה המשיך בגלוי בעולם לכל, כך המשיך גם ההמשכות הבאות על-ידה.

וזהו הסיפור בדיוק הלשון "בקעה", שגם ב"בקעה" - מקום נמוך, "בקעה מצא³⁶" - המשך את אופן ההנהגה דלעתיד לבוא.

ח. על-פי זה יובן הטעם שמספרים אורות רשב"י המעשה שהמשיך דינרי זהב, ולא המעשה שחזרו ונטלו - כי לא זהו ענינו של רשב"י. הפלא בכך שחזרו ונטלו הוא מצד זה ש"משיחא מיהב יהבי משקל לא שקלי", דהיינו ששינו הסדר ב"שמיא", אבל לא זהו ענינו של רשב"י - אם שברדגות דניסים, נס זה נפלא יותר - כי ענינו הוא להמשיך כאן למטה, על-ידי פנימיות התורה, את אופן ההנהגה דלעתיד.

וזהו גם כן מה שאמר רשב"י²⁸ שהוא יגן על כל הדרורות שממנו עד ביאת המשיח, כיוון שרשב"י ופנימיות התורה יש להם שייכות למשיח³⁷, וזהו ענינו כנ"ל.

(36) עירובין ו, א. ושי"ג.

(37) ראה זח"ג שבהערה 29: יפקון ב' מן גלותא.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות' ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

"הכול צפוי והרשות נתונה"

הכול צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נידון והכול לפי רוב המעשה (פרק ג משנה טו)

פירוש רבנו עובדיה מברטנורא:

הכול צפוי - כל מה שאדם עושה בחדרי חדרים גלוי לפניו. והרשות נתונה - בידו של אדם לעשות טוב ורע, כדכתיב ראה נתתי לפניך היום את החיים וגו'. ובטוב העולם נידון - במידת הרחמים, ואף-על-פי-כן אין הכול שוין במידה זו, לפי שהכול לפי רוב המעשה, המרבה במעשים טובים נותנים לו רחמים מרובים וכו'.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

השאלות במשנתנו: (א) הדיוק "והרשות נתונה", ולא "הרשות ישנה" וכיוצא בזה. (ב) הקשר בין ארבעת המאמרים. (ג) ההוראה מזה במילי דחסידותא. (ד) הקשר לבעל המאמר - רבי עקיבא.

והביאור:

הכול צפוי - מלך מלכי המלכים צופה ומביט בהנהגתו של כל יהודי על כל פרטיו ופרטי פרטיו. ובלשון ספר התנאים: "והנה ה' נצב עליו, ומלא כל הארץ כבודו, ומביט עליו ובוחר כליות ולב אם עובדו כראוי". אי לזאת, על האדם להיות זהיר בכל פרט בהנהגותו, גם בדבר שמקורו במנהג ישראל או שהוא בגדר מילי דחסידותא, מאחר ש"הכול צפוי".

אמנם, העובדה שהאדם עומד תמיד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה מעוררת שתי שאלות. הראשונה: לפי זה היה צריך האדם להיות "בטל במציאות", ללא אפשרות למרות פיו יתברך; והרי אנו רואים שבכל זאת ישנו עניין הבחירה. השנייה: כשאדם עומד לפני המלך, נחשבת אפילו פגיעה קלה בכבוד המלך למרידה במלכות. והרי ידע איננו בנפשיה אם הנהגתו התמידית מתאימה למי שעומד לפני המלך, ואם כן מי יזכה לפניו בדין. ועל השאלה הראשונה אמר "והרשות נתונה". ועל השנייה - "ובטוב העולם נידון".

והרשות נתונה - הרשות שיש לכל אחד ואחד להתנהג לפי בחירתו החופשית נתונה היא לו. כלומר: מאחר שהקב"ה "מלא את כל הארץ ממש בזמן ומקום", הנה בכדי שהאדם יוכל לעשות דבר בכלל, ועל אחת כמה וכמה דבר שהוא נגד רצון העליון, דרושה נתינת כוח מיוחד על זה מלמעלה. ככתוב "החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים".

ובמילי דחסידותא: כשאדם מתבונן שהקב"ה בעצמו נותן לו בחירה חפשית בכדי שיוכל לקיים הציווי "ובחרת בחיים", הרי הוא מקיים ציווי זה מתוך אהבה ומסירה ונתינה, ועד באופן של מדת חסידות. ובטוב העולם נידון - אם כי האדם עומד תמיד לפני המלך, הנה כשמדובר בדין ומשפט הקב"ה דן אותו בחסד ובטוב, לא כפי הדין הראוי לו. כי ברחמי המרובים הרי הוא מוצא כמה לימודי זכות על האדם. ובמילי דחסידותא: על האדם להתנהג כלפי חברו באופן של לפני משורת הדין ולדונו לכף זכות, ועל-ידי זה יתנהגו עמו כן מלמעלה.

והכול לפי רוב המעשה - אפשר לו לאדם להרבות ולהגדיל הזכויות של המצוות שמקיים, ולמשל - כשנותן צדקה, יחלק הסכום שנותן לנתינות הרבה, שאז נכפל ה"יחוד עליון" הנעשה על-ידי המצווה פעמים רבות, וכן "יגיע לו קניין חזק".

והעניין של "והרשות נתונה" שייך במיוחד לבעל המאמר - רבי עקיבא, שהיה בן גרים, ובגר מודגש העניין של "הרשות נתונה": הגר הרי אינו חייב להתגייר, והרשות בידו אם להתגייר או לאו.

(משיחות שבת-יקודש פרשת אמור תשל"ח, שבת פרשת שלח תשמ"מ, ביאורים לפרקי אבות (א) עמ' 175)

בידו לפעול את ביאת משיח שאז יתגלו כל הגילויים

הכוח לעמוד בקשיים שלפני בוא הגאולה

כאשר יהודי יודע שבזמן הבית הקריבו פסח שני, וקיימו את המצווה ד"על מצות ומרורים יאכלוהו", ככל פרטי הדינים שבהם שווה פסח שני לפסח ראשון, ואילו בזמן הגלות אין מקריבים פסח שני - יכול לחשוב שמכיוון שהעניינים שבהם שווה פסח שני לפסח ראשון אינם נמצאים בזמן הגלות (כאשר אין מקריבים פסח שני), נמצא שישנם רק העניינים שבהם פסח שני הוא למטה מפסח ראשון.

הנה על זה אומרים לו, שכאשר יתבונן בדבר, יראה שההיפך הוא הנכון: דווקא בזמן הגלות ניכר העילוי דפסח שני לגבי פסח ראשון, שהרי פרטי הקרבן שהיו חסרים בפסח שני (בזמן הבית), חסרים הם כיום (בזמן הגלות) גם בפסח ראשון, ומכיוון שהחסרון דפסח שני לגבי פסח ראשון אינו קיים בזמן הגלות, נמצא, שבזמן הגלות מודגש העילוי דפסח שני לגבי פסח ראשון (שישנו אמנם גם בזמן הבית, אבל אז מודגש בעיקר ובגלוי החסרון שבו לגבי פסח ראשון).

וההוראה מזה בעבודת האדם:

כאשר ה"יצר" רוצה לפעול חלישות חס ושלום בענייני התורה ומצוות, באמרו, שכאשר נמצאים בזמן הגלות אי אפשר בלאו הכי לקיים את ענייני התורה ומצוות בשלימותם, "כמצוות רצונך..." אזי אומרים לו, שישנו העניין ד"יתרון האור מן החושך", היינו, שדווקא בחשכת הגלות יכולים לפעול את העניין ד"יתרון האור", באופן נעלה יותר מאשר בזמן שהיה אור בעולם (בזמן הבית).

וכמודגש בעניין דפסח שני - שדווקא בזמן הגלות ניכר העילוי דפסח שני לגבי פסח ראשון. ועניין זה מהווה עידוד בנוגע לכללות העבודה דזמן הגלות - שדווקא על-ידי זה נפעל העילוי ד"יתרון האור מן החושך", היינו, שכל העילויים דלעתיד לבוא ("יתרון האור") נפעלים על-ידי מעשינו ועבודתנו בחשכת הגלות דווקא ("מן החושך").

אמנם הגילוי דכל עניינים אלו יהיה כאשר ייבנה בית-המקדש במהרה בימינו, ובלשון חז"ל: "למחר לקבל שכרם", אבל אף-על-פי-כן, פעולת עצם הדבר נעשית על-ידי מעשינו ועבודתנו בזמן הגלות דווקא. ונוסף לזה: גם הגילוי דכל עניינים אלו (שהיה לעתיד לבוא) תלוי בעבודתו של יהודי בזמן הגלות, היינו, שבכוחו ובידו לפעול את גילוי הדבר בכל עת שירצה - שהרי ביאת משיח צדקנו תלויה בזה שהוא עובד עבודתו כדבעי, כפי שמביא אדמו"ר הזקן (בונה ירושלים ספ"ד), "איתא בתיקונים שאפילו אם היה צדיק אחד חוזר בתשובה שלימה בדרורו היה בא משיח" (לא רק גאולתו הפרטית של אותו צדיק, כי אם גם הגאולה דכלל-ישראל), ואם כן, בידו לפעול את ביאת משיח צדקנו, שאז יתגלו כל הגילויים שנפעלו על-ידי כללות העבודה דזמן הגלות.

(משיחת פסח שני ה'תשמ"ג - 'תורת מנחם - התנועות ה'תשמ"ג, כרך ג, עמ' 1408-1407 - בלתי מוגה)

דיון מתמשך שעורר מאמר ב"הדרום"

האם תפילת כוהן גדול הייתה בנוסח קבוע, שהעתיקו חז"ל בעבור הדורות הבאים, או שזו רק דוגמה ל"תפילה קצרה" שנאמרה בצאתו מן הקודש ושונתה בכל שנה לפי צורכי הזמן?

• שאלה זו ושינויי גרסאות עמדו במרכז הדיון מעל גבי חוברות "הדרום", בהשתתפותו הפעילה והנסתרת של הרבי, שנקט בו עמדה חד-משמעית • רשימה שנייה

הפרשה סביב הביאור בנוסח תפילת כוהן גדול ביום-הכיפורים נסקרה בהרחבה על-ידי הרב אליהו שי' מטוסוב, חבר מערכת "אוצר החסידים" (ופורסמה בתשורה לרגל שמחת נכדו של הרב דוברבסקי מז"ך בכסלו תשס"ד - קאן צרפת, ומשם במקומות נוספים). להלן תוכנה בתוספת כמה פרטים. ומעשה שהיה כך היה:

בחוברת מ' של קובץ "הדרום", שנמסרה בתשל"ה לידי הרבי, נדפס מאמר שכתב העורך, הרב שעוועל, בעניין "עבודת יום-הכיפורים". המאמר עוסק בין השאר בנוסח תפילת הכוהן הגדול בצאתו מקודש-הקודש ביום-הכיפורים, כפי שהוא מופיע ברמב"ם.

הנה חלק ממאמרו של הרב שעוועל הנוגע לעניין זה:

"...ואחרי העיון נראה שעל נוסח תפילת כוהן גדול כמו שהוא בספרי הרמב"ם שלנו יש להקשות כדלהלן:

(א) היכן מצינו תפילה כזו שמתפלל יאמר שאם

תהיה כזאת (שחונה) אני מתפלל להבא שתהיה זאת (גשומה), הליועץ למלך נתון הכוהן גדול באותו רגע הנשגב כשהוא יוצא מבית קדשי הקדשים.

(ב) זמן החום ידוע שהוא בקיץ, ותקופת הגשם היא בחורף, והגשם בזמן הקיץ הוא סימן קללה (תענית יב, ב), והנה הכוהן-גדול שמתפלל תפילה זו העומד בסוף הקיץ, על-כרחך (לפי גרסת הספרים: "שאם תהיה שחונה וכו'") כוונתו כך היא: אם עתידה השנה הבאה, זאת לאמר [=זאת אומרת] הקיץ הבא, להיות חם יתר מדאי אני מתפלל שיהיה החורף הבא המידי גשומה. והנה מופיע השאלה שיותר נכון היה צריך לומר: "יהי רצון שתהיה השנה גשומה אם תהיה שחונה", שהרי בזמן הגשמים קודם לזמן החום ובוה תהיה הרפואה קודם למכה.

(ג) ועוד קשה מדוע בכלל יזכיר דבר רע - אם תהיה שחונה" (ומצאתי ת"ל שהמהרש"א בחידושי אגדות הרגיש בקושיא זו), הלא אל יפתח אדם פיו לשטן.

מנת לערוך תשובה על דבריו. והפעם ערך ר"י מיד מאמר תשובה על דבריו.

מכיוון שבפעם הקודמת היה הרבי מעורב בשקלא-וטריא הנה גם הפעם הכניס הר"י את מאמר הר"ק ואת תשובתו שלו (ותקוותו היתה שגם הפעם יגיב הרבי בגוף הדברים בכתב-יד קדשו ובלשונו הקדושה).

הרבי ענה, כי אם רצונו שדווקא הוא יגיה ויכתוב בזה, הלא נמצאים לפני החג ואין הזמן גרמא לכך, ואי-אפשר לקבוע עד מתי יצטרך הר"י לחכות. ואם הרבר צריך להופיע בדפוס מיד, אז שיתיעץ ר"י עם מביני עניין להחליט בעניינים הדורשים עיון וייעוץ.

ברוח מענהו של הרבי החליט הר"י דוברבסקי למסור את תשובתו כמות שהיא. וכך נדפסו בחוברת מ"ד הן מאמרו של הרב קרלינסקי והן

מאמרו של הר"י דוברבסקי.

לא סוף דבר

האומנם תם הויכוח? ב"הדרום" כן, אך עדיין לא נשלם. הרב קרלינסקי לא נח ולא שקט והדפיס תגובה ארוכה ורועמת בעניין זה בקובץ "אור המזרח" (שלפנים היה עורכו, ועתה היה העורך הרב שציפנסקי). גם הפעם מסר העורך הרב שציפנסקי את מאמרו של הר"ק אל הר"י דוברבסקי לפני הדפסתו, כדי להגיב עליו עוד באותו קובץ. ואכן ר"י שי' כתב על זה תשובה בסגנון חריף, אך כשהכניס את תשובתו למזכירות הרבי, נמסר לו כי התשובה חריפה מדי ולא כדאי להדפיסה, כדי שלא לפגוע ולעורר מדון אצל הר"ק ח"ו. ובוה נסתיים לכאורה העניין.

אבל גם כאן עמדה לו מסירתו של ר"י וידידותו הקרובה עם המדפיסים האחים שלזינגר, שלא חסכו עבודת יום שלם ופתחו מחדש את העימוד, ועמלו למצוא מקום להכניס את התגובה. כל זאת בגלל רצונו של ר"י להדפיס את המענה באותו קובץ עצמו שבו נדפסו השגות הרב קרלינסקי. מכיוון שהמענות לא נכתבו אז ככוונה להדפיסם בשמו הקדוש של הרבי (כי אם בתור הצעת דברים אל הר"י דוברבסקי), לא הייתה אפשרות לספר אפילו לעורך על הקשר של הרבי למענות אלו. אולם לדבר אחד לא הסכים העורך, להדפיס את המענות בשם סתמי "הבחור הזעזער" וכיוצא בזה (כי חשש מפני כבודו של הרב קרלינסקי, אשר היה גם הוא ידידו הקרוב), אלא ביקש להדפיסם תחת השם המלא של הכותב. כך נדפסו ב"הדרום" חוברת מ"ב, הן מאמרו

של הרב קרלינסקי והן תשובתו של הרבי על דבריו - אולם תחת השם "הרב יהושע דוברבסקי". וכל הפרשה התרחשה כאמור בשנת תשל"ה, ורק לאחרונה בא הר"י שי' להחליטה אשר הגיעה העת לפרסמה, ולהחזיר עטרה ליושנה - והיא, הרפסת מענה זה של הרבי בשם אומרו. כי אכן כל אות ותיבה במענה זה יסודתה בקודש, בנוף כתב יד קודשו של כ"ק אדמו"ר.

עוד השגות, ותגובת הר"י דוברבסקי

לחוברת הבאה (היא חוברת מ"ד) שוב הכין הרב קרלינסקי מאמר ארוך בתגובה על מענת "הרב דוברבסקי" ובהתבטאויות כועסות כו'. גם הפעם מסר העורך את המאמר אל הר"י דוברבסקי על

האם "שחונה" הכוונה לקיץ שעבר?

ברם לפי הנוסחא הישנה שבדפוס הראשון, התפילה מוכנת מאוד, וכך משמעותה: "אם היתה שנה זו, היינו הקיץ שבשנה העברה, שחונה, רצונו לומר אם הקיץ שעבר היה חם יותר מדי, וה' הדרוש את הארץ תמיד מראשית השנה ועד אחרית השנה יודע שמפני החום הגדול הסכנה צפויה שהנחלים והמעיינות ייבשו ונהנה עדים היינו שבשנה זו שנת תשל"ד טרם שירדו גשמים לרוב ת"ל הייתה הכנרת נמוכה מאוד) אז הכוהן גדול מתפלל על הצורך לירידת הגשם יותר מן הרגיל בחורף הבא, - ובוזה כבר אין פתיחת פה לשטן שהרי מה שהיה היה, וגם יש במשמע שאם לא היתה השנה שעברה שחונה יהיה הגשם בחורף הבא באופן רגיל, כי גשמים מרובים יותר מדי גריעותא היא, כידוע. ועם ביאור זה נרויח להבין לפי הרמב"ם פירוש הגמרא (ביומא נג.ב) שהוא המקור לתפילה הנ"ל שרש"י והמפרשים לא פירשו.

לשון הגמרא הוא: מאי מצלי וכו' יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה (והקשו): שחונה מעליותא היא (בתמיהה "אדרבא גריעותא היא", כן מבואר בגמרא תענית כד, ב, ובמהרש"א כאן פירש: דהוה-ליה להתפלל שתהא שנה זו כדרכה אבל שחונה משמע יותר כדי צרכה, ולכן פריך שחונה יותר מכדי צורך מעליותא היא, בתמיהה, הא גריעותא היא - ומשני:) אלא אימא "אם שחונה תהא גשומה".

והנה רש"י והמפרשים כאן לא פירשו כלום (עיין אמנם בתענית כד, ב), אלא לפי גרסת הספרים שלנו ברמב"ם על-כרחך תהיה הכוונה: אם השנה הבאה עתידה להיות שחונה תהיה גם כן גשומה, אבל קשה כמבואר לעיל. ברם לפי הנוסחא הישנה של הרמב"ם וגם לפירוש המקורי של הרמב"ם למשניות תהיה הכוונה: אם היתה השנה שעברה שחונה תהיה השנה הבאה גשומה ויהיו הגשמים המרובים בחורף הבא מתקנים החמימות של הקיץ העבר. ולעניות-דעתי פירוש זה אתיא יותר שפיר. אחר כתבי הנ"ל הופנה ליבי לעיין בספרי הראשונים המביאים את סדר העבודה, והנה עיינתי ב"ארחות חיים" לר' אהרן הכהן מלונגיל

כסדר עבודת כוהן גדול ביום-הכיפורים וראה זה מצאתי שהכותב בזה הלשון: "וכך היה מתפלל יהי רצון וכו' שאם היתה שנה זו שחונה תהיה גשומה". והרי זה דבר נפלא שכבר יש לנו עד שליש לקיים הנוסח הנ"ל, ת"ל.

ברמב"ם שם בהל' יום-הכיפורים פ"ד סוף ה"א, בעניין תפילת כוהן גדול בבית החיצון, מצאתי בדפוס ראשון (דפוס רומי) נוסח זה: "וכך היה מתפלל יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שאם היתה שנה זו שחונה תהיה גשומה", והנה תחלה אמרתי שודאי זו טעות הדפוס, שהרי בכל ספרי הרמב"ם שלנו וגם בפירוש הרמב"ם למשניות (יומא פ"ה מ"א) הנדפס בגמרא, הלשון הוא: "שאם תהיה שנה זו שחונה וכו'". אמנם אחרי החיפוש ראה זה מצאתי שבפירוש הרמב"ם למשניות בתרגומו החדש של הרב קפאח כתוב מפורש כמו בדפוס רומי "שאם היתה שנה זו שחונה וכו'".

והנה אף-על-פי שבפירוש המשניות הנדפס הגרסא היא "תהיה", אין זאת אומרת שהמדפיסים לא שינו את התיבה כדי לדמותו לנוסח הדפוס המאוחר של המשנה תורה, ועוד נאמן עלינו הרב קפאח שבמקור הערבי של הרמב"ם כתוב "היתה" (והתמיהה שהרב קפאח לא העיר בזה). ומעתה יש לומר שעל-פי שנים עדים (דפוס ראשון של המשנה תורה, והתרגום החדש של פירוש המשניות) יקום דבר, ואין כאן טעות הדפוס לפנינו בדפוס הראשון של המשנה תורה, ובכן יש לעיין במובן הגרסא זו.

הרבי שולל: התפילה - רק על העתיד

במכתב להרב שעוועל מגיב הרבי למאמרו ב"הדרום", על ניסיונו בפירוש הגרסאות השונות ברמב"ם לגבי תפילת כוהן גדול ביום-הכיפורים (המכתב עצמו נדפס בליקוטי-שיחות כרך יב עמ' 188 ואילך, והפתיחה נדפסה גם בספר 'היכל מנחם' כרך א' עמ' עב"עז):

..בתפילת כוהן גדול ביום-הכיפורים שהגירסא ברמב"ם דפוס רומי "שאם הייתה שנה זו שחונה תהיה גשומה" - ולא "שאם תהיה" כהגירסא בכמה מקומות.

הערה בנוסח התפילה של כוהן גדול: בקשר עם הכתוב בעמ' 18-16 ע"ש, צ"ע איך אפשר לפרש לסגנונו הבי מוויק דהרמב"ם דכתבו "כך היתה תפלתו של כוה"ג" - כתנחו בזה לתוכן התפילה ולא ללשונו. ועוד: (א) א"כ התיבות "יהי רצון מלפניך ה' א"כ הכאן שהיו פתיחה משותפת לתוכן איזה שיהי; (ב) כל הסגנון: "שאם תהי כו' ולא יסוד כו' - שיהי בנוסח ולא בתוכן (שאז צ"ל כברמב"ם (סמ"ג); ענינו: שתהי כו' שלא יסוד כו'). ואמילו בל' הירוש' וכו' אי אפשר לפרש כן. ובפרט שגם בסדר העבודה דמוס' יוה"כ כן הוא יבסיה"מ להרמב"ם (שם): "ולשון תפלה קצרה כך יהי רצון".

אפילו את"ל דהשאלה "מאי מצליה יליפ" (א) ע"ד מה מצלי, או ב) מהו לשון תפלתו, אבל המענה שהתחלתו יהי רצון מלפניך ה' כו' וכן אח"כ "מטיים בה" - היז סגנון ל' תפלה כולל הפתיחה (במפורש גם בבחי' "ואומר"). ודוקא הסוגיא דברכות (ז) (א) מכריחה ענין יותר דבאמירת כוה"ג מלובר - דבתמשך להמענה: אמר רב יהי רצון כו' מביא עובדא מפורטת: תניא כו' ואמר לי כו' אמרתי לו יהי רצון כו' מלה במלה דל' של רב.

ריבוי קדעות שבש"ס ומורשים מהי תפלתו של כוה"ג, ולכא"ו היז פלוגתא. במציאות (וזה קשה גם את"ל שרק בתוכן - מדובר) בפרט בזמן האמוראים.

י"ל דהפלוגתא היא מהו המעבד ומוכרת להיות (והיא בא בהוספה) בתפלתו וז"ל בתר-טעמא שכה"ג מקצר כו' שלא להבעית את ישראל - א"כ המוסף בקצרה באופן שלא יבעית - מותר הוא עפ"י יומתק הא דהטענה לכה"ג שהאר"ן (ביומא שם) היתה רק שלא ילא רגיל כו' להבעית ולא (גב) על הוספת דברים, ואדרבא - רצוני היא הווספה ובכשי"ם שם: קשה בעיניכם!

דנגמא מתי' זה: ברבות שמיע' דמוס' (כ"א בסגנון שלו) בברכות האמצעיות, אלא שצ"ל תמיד ועיקר נוסח הקבוע.

מה שהוכיח המחבר שלא בנוסח תפלה מדובר, מזה שהשק"ט בגמרא בא באמצע המאמר, וגם שנה שהתפלה נמסרה בשני חלקים ע"י שני אמוראים וכו' - הרי גם את"ל שבתוכן מקובל קשה כ"ז וכן דגלגל; ומה שהקשה: "איך ניתן לקבוע... הבקשה" אם שחונה תהא גשומה, והרי ישנן שנים שהן גשומות בתחלתן - אפילו שהתורה ע"פ הרוב תדבר, וכן מ"ש להלן שאם בריוש שחא הי' מוג האויר לא ק"י לא חם, אין מקום בכלל לבקשה בנוסח זה" - י"ל דאחי"נ, אלא דמיעוטא הוא!

הרב יהושע דוברבסקי

מענה הרבי שנדפס ב"הדרום" תחת שמו של המביא לדפוס "הרב יהושע דוברבסקי"

ורוצה כת"ר לפרש שהכוונה שהייתה שחונה בקייץ שעבר, ולכן "הייתה" – דווקא לשון עבר. אבל על-פי זה – אין מקום תיבות אלו בנוסח התפילה, כי אם בהצעת הדברים שלפניה (שם הייתה כו' – אזי מתפלל כו'); שונה חלק תפילה זו משאר התפילה – שלא היה אומרה כי אם כשהקייץ שלפניו היה שחון, ועוד ועיקר: תוכן התפילה מפורש בפירוש המשניות בכדי

שיהיה האויר שווה במזגו ויבראו גופות בני אדם (ועל דרך זה בהעתקת קאפח), ומובן שאי אפשר שווה במזגו וכו' כי אם כששחונה וגשומה הם בבת אחת, ולא בהפסק כמה חודשים. והלשון "הייתה" שברמב"ם הוא על-פי הגירסא בירושלמי על אתר (יומא פרק ה', הלכה ב): ואם יצאה עלינו גלות כו' חסרון כו', והפירוש כבמפרשים שם, שיצא גורדין מלפניו

שהיא שחונה – תהא גשומה. דברי הרבי נרפסו בראש כתב העת 'הדרום' חוברת מא, שהתפרסמה בחודש ניסן תשל"ה עמ' 3 ואילך תחת הכותרת "מכתב מאת האדמו"ר מליובאוויטש".

תגובת הרבי נדפסת שלא בשמו

לקראת הרפסת חוברת מ"ב של 'הדרום' שלח הרב חיים ז"ל קרלינסקי מאמר ארוך בנושא זה של נוסח תפילת כוהן גדול (הרב קרלינסקי היה שנים לפני כן עורך הבימה התורנית "אור המזרח"), ובמאמר זה תקף בחריפות הלשון מה שכתב הרב שעוועל וגם כתב נגד הערות הרבי. לגופו של עניין כתב הרב קרלינסקי לתרץ כפלפול ארוך, ולבסוף מסכם וכותב: "סבורני שבכל מה שכתבתי כאן הראיתי בעליל, שתפילתו של כוהן גדול ביום הכיפורים לא היתה מנוסחת וקבועה כל השנים, והכוהן הגדול היה מנסח אותה בכל שנה בהתחשבות עם מצב הימים ומאורעותיהם... מעתה גם ברור שכל מאמרי חכמינו ז"ל בנידון זה לא התכוונו למסור לנו את נוסח תפילתו של כוהן גדול אלא רק את טיבן ומהותן של הבקשות שנכללו בתפילה", ולכן אין להקשות על הנוסח כפי שהוא נדפס כי הוא רק דוגמא בעלמא.

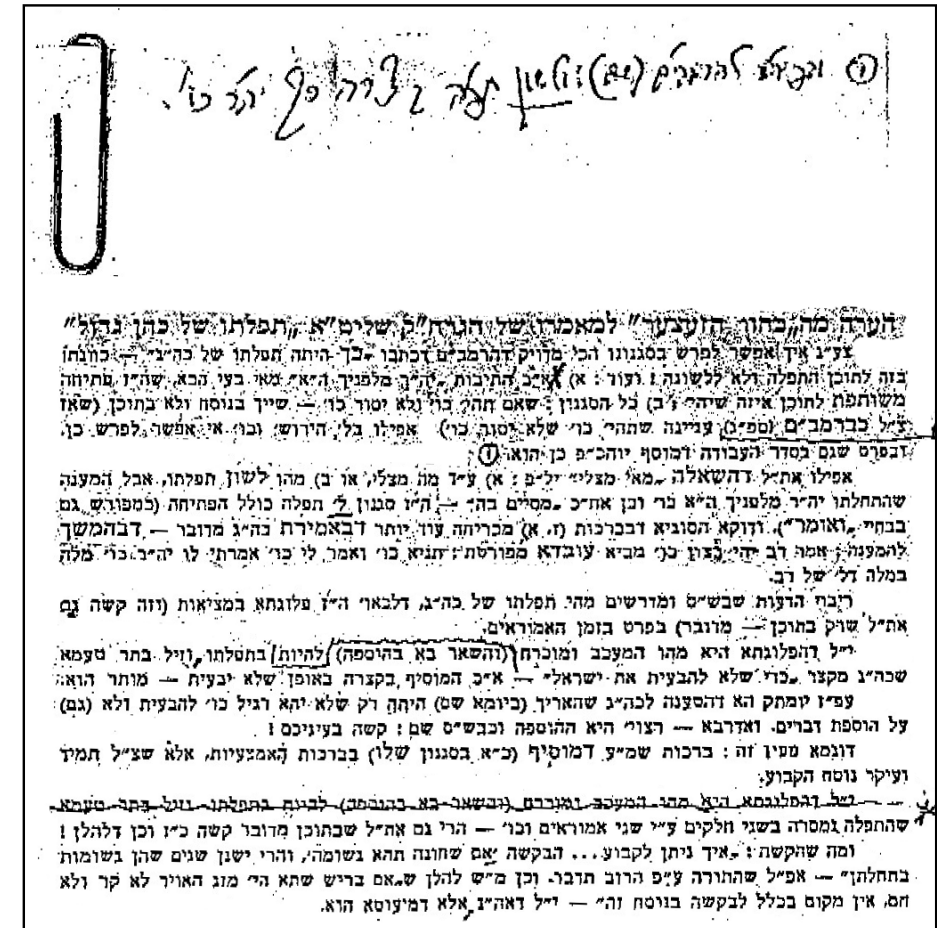
הרב יהושע שי' דוברבסקי, כחסידי חב"ד מן השורה, איש בר דעת רחבה ובעל נפש עדינה, כאב לבו מסגנון החריפות במאמרו של הרב קרלינסקי (וגם כי דבריו כפי שהופיעו בדפוס ב"הדרום", היו כבר לאחר עריכה וה"הקלה" שערך הרב שעוועל בסגנונו). לכן כאשר קיבל ליריד את מאמר הר"ק, עוד לפני שהתפרסם ב"הדרום", ישב מיד וכתב כמה נקודות בתשובה על מאמרו של הר"ק. [ככלל נהוג בכמות מסוג זה, אשר הרפסת התגובות על מאמרים באים רק בקובץ הבא לאחרי המאמר ולא באותו קובץ עצמו, אבל כאן, בגלל מעמדו המיוחד של ר"י שי' דוברבסקי וידידותו עם הרב שעוועל, לא נמנעה ממנו האפשרות לפרסם תגובה עוד באותו קובץ בה התפרסמו השגותיו של

הרב קרלינסקי]. אלא שר"י הרהר עוד בדבר ולא רצה לסמוך על-עצמו, והחליט למסור את העניין לידי כמה בחורים מצויינים ב"770, שהם יבררו את העניין לאשורו ושיכתבו דבר מה בנידון. לפועל, העניין התעכב ולא נעשה דבר.

עברו מספר ימים, והר"י שי' דוברבסקי החליט למסור על-ההגה ממאמרו של הר"ק למזכירות. כשנכנס הר"ל שי' גרונר לרבי, אמר לו הרבי שכדאי לענות על מאמרו של הר"ק. וכששאל הר"ל ג' לרבי מי יענה, ענה הרבי שיענה דוברבסקי. ואמר הר"ל ג' לרבי דוברבסקי אכן התחיל לכתוב משהו אבל לא סיים. מיד למחרת בבוקר יצאו מאת הרבי עלי ההגה ממאמרו של הר"ק ובצידי הגיליון הערות בכתב יד קודשו, וכן כרטיסיה גדולה שבה העתיק הרבי בכתב-יד קודשו את רוב ההערות שכתב על דפי ה"געלים", וכן הוסיף בכרטיסיה הערות נוספות. הרבי גם ביקש לשאול מאת ר"י שי' על המענה שהחל להכין, אם יש שם איזו הוספה על תוכן מענות הרבי בצידי הגיליונות. הר"י התלבט מה לו לבוא אחרי המלך ולהוסיף אחרי הערותיו הנפלאות של הרבי, ומאידך תקפה עליו פקודת הרבי, ועל כן מסר לרבי הוספה אחת מה שמצא מהוכחת לשונו של הרמב"ם בפירוש המשניות, שהנוסח הוא אכן הנוסח הקבוע של תפילת כוהן גדול. לאחר שהקליד הר"י את מענות הרבי, מסודרות באותיות דפוס והכניסם לרבי, הוסיף הרבי בגוף כתב יד קודשו על הגיליון את ההוספה מדויק לשון הרמב"ם בפירוש המשניות (מתוך הערותיו של הר"י דוברבסקי).

להחזיר עטרה לבעליה!

כאן תצוין אפיזודה ליובאוויטש'אית טיפוסית: עד שר"י הרהר והתלבט והכניס את הערותיו אל הרבי, ועד שחזר למערכת ומאמרו בידו, בינתיים, לא זו בלבד שכל הקובץ המוכן לדפוס כבר יצא מידי העורך, הרב שעוועל, ונמסר לבית-הדפוס, אלא גם בבית הדפוס נשלמה כל המלאכה ולוחות ההדפסה כבר היו מוכנות למלאכה ההדפסה.

טיטת תגובת הרב דוברבסקי לאחר עריכה והגהה של הרבי